

Duidelijk? En dit is slechts de korte inhoud, terwijl iedereen weet hoe moeilijk het is om met een 'korte inhoud' weer te geven hoe goed of slecht een boek (film, ...) is. Voor de geleerde uitwijdingen moet U het zelf lezen, en ook voor een prachtig essay over duiven -nooit meer zult U nog met droge ogen over de Dam kunnen lopen als U gelezen zult hebben over de symboliek die de Duif belichaamt! Verder leert het boek ons hoe een zeventiende eeuwse dacht over het denkvermogen van stenen, want stenen kunnen denken, en we leren hoe een Fluyt gebouwd werd en wat het nut en de werking is van een Aristoteliaanse telescoop. We krijgen een overzicht van de vele rariteiten en denkwijzen van de zeventiende eeuw. Diegenen die zin hebben om verbaasd te worden door de geschiedenis, juist terwijl die beschreven is in een roman in plaats van in een geschiedenisboek, zullen hier hun verbazing, en dus bevrediging, maar zeker ook de drang meer te weten te komen van die vreemde tijd, vinden. Diegenen die afhaken na drie moeilijke woorden, of zij die geïrriteerd raken omdat Eco zijn enorme kennis op in hun ogen pedanterige wijze ten toon spreidt, moeten dit stukje gewoon negeren en onwetend verder leven, niet begrijpend dat Eco ons mensen in zijn grote goedheid deelgenoten maakt van wat hij weet. Daarvoor moeten wij dankbaar zijn. Kritiek op Eco is in de ogen van ondergetekende te vergelijken met de kritiek die het volk Israël had op haar leidsmannen, die veertig jaar, zo lang geleden. En als U die stelling lasterlijk of gevaarlijk vindt mag U in de volgende FRONS Uw argumenten spuien.

Ziezo. De boekbespreking is klaar. Het is meer een hymne op en een apologie van Eco geworden, vindt U niet? Journalistiek gezien een schande. Siward schaamt zich diep.

AFSCHIED VAN DE FRONS?

Frits Naerebout

Mijn eerste bijdrage aan de FRONS stond in het nummer van juni 1981. Lang geleden: de meeste eerstejaars van dit moment hadden het levenslicht toen nog maar net aanschouwd. Ik word oud. In de jaren daarna tel ik 44 stukjes van mijn hand. Sommige daarvan vol polemisch vuur. Dan moest er bestreden en overreed worden. Een echte schoolmeester ben ik. Overtuigd van het eigen gelijk (daar hebben overigens meer mensen last van). Maar vaak ook heb ik een artikeltje voor de FRONS geschreven omdat ik anderen wilde laten delen in iets dat mij gefrappeerd had, gewoon van 'moet je zien wat mooi, wat leuk, wat spannend'. Het 'toevallige' karakter van mijn bijdragen, en ook wel de vaak nogal persoonlijke toon, heeft sommige lezers gehinderd, anderen juist aangenaam geprikkeld, soms zelfs, tot mijn eigen verbazing, geraakt, bewogen. Ik schreef vanwege de positieve, soms buitengewoon ontroerend positieve reacties die ik in de loop van de jaren van studenten en (oud-)collega's kreeg (en, eerlijk blijven, natuurlijk ook omdat ik mijn pen niet stil en mijn mond niet dicht kan houden). Alles bij elkaar had ik er veel plezier in. Goed, dit is allemaal al weer heel persoonlijk, en het wordt nog een stuk persoonlijker. Je kan nog stoppen met lezen.

Nu, na 15 jaar heb ik het gevoel dat ik een beetje leeg ben, uitgeschreven. Niet omdat niets mij meer tot tegenspraak zou prikkelen, niet omdat niets mij raakt of verbaast, niet omdat ik niet langer mededeelzaam zou zijn. Maar ik heb het knagende gevoel dat ik het schrijven voor de FRONS min of meer als een verplichting ben gaan beschouwen; en een creatieve activiteit is bij uitstek iets dat niet te zeer als verplichting gevoeld moet worden, wil de creativiteit er niet bij inschieten. De vraag is natuurlijk hoe het zo ver gekomen is: alleen maar omdat het na 15 jaar wel welletjes is? Of is er misschien ook iets anders aan de hand? Toch dat laatste: het komt mij voor dat het niet alleen een kwestie van (te) veel aftappen is, die de bron droog doet vallen: het komt ook, mogelijk zelfs vooral, omdat deze niet langer vanuit diepe waterlagen wordt gevoed.

Het zit als volgt: langzaam, voetje voor voetje, raak ik vervreemd van mijn vakgebied. Niet door mijn toedoen. Toen ik in 1991 bij de Leidse sectie Oude Geschiedenis vertrok (niet geheel uit vrije wil), en bij de Open Universiteit terecht kwam, kreeg ik daar de oude geschiedenis en de archeologie onder mijn hoede. En ook nog een grote berg andere dingen, wat de zaak wel wat deed verwateren, maar omnivoor ben ik altijd geweest. Ik heb er vaak voor gepleit, ook in de FRONS, aan de arbitraire grenzen tussen verschillende disciplines voorbij te zien, dus ik klaag niet als iemand mij een college over Panofsky's iconologie, ik noem maar een dwarsstraat, op het dak schuift. Ik denk dan eerder: mooi, dat kan ik gebruiken. De Italiaanse neorealistische film pak ik er ook nog wel bij, als uitstekend excuus om onder werktijd goede films te zien. Als het zwaartepunt, of desnoods *een* zwaartepunt, van mijn werk maar ligt bij die dingen waar ik écht iets van afweet en waar ik mij bij thuisvoel. Ondanks een twijfeltje hier en een bedenkingje daar heb ik jaren lang tegen iedereen geroepen dat ik het bij de Open Universiteit wel geschoten had. Ik sprak geen onwaarheid.

Maar vier jaar nadat ik bij de Open Universiteit begon, heeft tijdens de zoveelste zonnevlek in de eeuwigdurende reorganisatie mijn faculteit, die der cultuurwetenschappen, besloten dat het studieprogramma wordt beperkt tot 'de moderne tijd'. Mij dunkt een gevaarlijk precedent. Er waren te veel monden te voeden, dus het zwakste lid van het gezin, het vermeende buitenbeentje, is subiet gekeeld. Het zou mij verbazen als de achterliggende geestesgesteldheid tot de Open Universiteit beperkt bleef, sterker nog, ik *weet* dat dat niet zo is. Maar bij de Open Universiteit heeft men de daad bij het woord gevoegd. Misschien een voorbeeld dat zal doen volgen? Let op uw saeck! Overigens was het een en ander tegen de wens van de klanten: elke student die ik er over sprak kon de oren niet geloven. Ook dit laatste zal iedereen wel bekend voorkomen: de wegen der bureaucraten zijn ondoorgrondelijk, althans wanneer beschouwd vanuit een positie van democratische weldenkendheid.

Mijn woede over zoveel opportunisme heeft mij toen nog zeer welsprekend gemaakt, zodat ik haarfijn heb kunnen uitleggen waarom het voor een faculteit cultuurwetenschappen misschien niet zo geslaagd is de geschiedenis bij pakweg 1500 te laten beginnen. Niet omdat aan de oudheid (of de middeleeuwen) een of andere voorrangpositie toekomt, maar omdat niemand ook maar één zinnig, inhoudelijk argument had aangedragen waarom andere tijdvakken in

het curriculum een belangrijker plaats zouden moeten innemen. En er waren natuurlijk nog wel enkele overwegingen te bedenken op grond waarvan een evenwichtiger opbouw van het studieprogramma te verdedigen was. Enige door mij gemobiliseerde Leidse en Amsterdamse hoogleraren wierpen hun gewicht in de schaal. Maar U begrijpt dat dat allemaal niet geholpen heeft: er is wat gemanoeuvreerd, een paar cosmetische ingrepen, maar uiteindelijk natuurlijk niets toegegeven. De oudheid en archeologie mochten blijven in de vrije keuzeruimte, maar werden uit het reguliere programma verbannen. En ik lees nu in de stukken dat ze over afzienbare tijd alsnog geheel zullen verdwijnen. Ik kijk er niet van op. Ik heb een en dezelfde hooggeleerde aan de Open Universiteit enkele maanden vóór de betreffende reorganisatie horen uitleggen (met verkeerde argumenten, maar vooruit) waarom de oudheid binnen het programma absoluut onmisbaar was, en enkele maanden later waarom we er probleemloos zonder konden. Ik maak mij sindsdien dan ook geen illusies meer.

Langzaam maar zeker worden mijn wortels afgesneden. Ik stribbel tegen. Ik schrijf een artikeltje, een recensie, heb plotseling besloten mijn zo lang onder allerlei werk en allerlei weerzin ondergesneeuwde dissertatie af te maken, ditmaal écht af, en het handboek *De Oudheid* vervult mij toch wel met trots, zelfs al heb ik er van titel tot en met register van alles op aan te merken. Het stribbelen is dus nog vrij energiek. Maar al ben ik de laatste tijd redelijk productief, althans voor mijn trage doen, toch is dat vermoedelijk als met een boom: als het daar niet goed mee gaat, dan neemt de productie van vruchten nog even toe, om daarna snel af te nemen en te eindigen. Daarbij dient men te bedenken dat het aantal uren vanwege de Open Universiteit toegekend voor promotie- of enig ander onderzoek exact nul belooft (opmerkelijk dat men de onderzoeksresultaten met graagte vermeldt in het jaarverslag van de faculteit: pronken met onbetaalde veren). En nu zal ik mij in de toekomst ook in het onderwijs niet meer met de oudheid mogen bezighouden: 3 mei organiseer ik nog een studiedag rond recent Pompeii-onderzoek, en dan is het schluss.

Hoe je het ook wendt of keert, ik word meer en meer gedwongen een week-end-oud-historicus te worden. En een weekend-oud-historicus eindigt op den duur als goedwillende hobbyist. Daar is op zich niets mee mis, met goedwillende hobbyisten, maar het was niet helemaal wat ik voor mijzelf in gedachten had. Nu denkt deze of gene misschien wel: 'maar zijn stukjes in de

FRONS leken anders jaren geleden ook al de produkten van een weekend-oud-historicus, zo niet van een hobbyist. Dat was toch niet meer dan vermaak in het lichtere genre?' Zeker, dat laatste geef ik direct toe, en zo waren die stukjes ook bedoeld. En toch denk ik dat een hobbyist niet dezelfde dingen op dezelfde manier geschreven zou hebben, en dat voor een bevlogen én verantwoord stukje in het lichtere genre ook een degelijke worteling in het vakgebied noodzakelijk is. Ik vind het niet goed mogelijk, en in ieder geval kunstmatig, om als academicus bijdragen voor de FRONS te schrijven terwijl je je gedurende de werkweek niet met oudheid, Griekenland, Nachleben of geleerdegenschap bezighoudt, *mag* bezighouden. Ik zie een directe lijn tussen eigen onderzoek, contact met andere *Alttertumswissenschaftler*, het geven (of ontvangen) van academisch onderwijs en het schrijven van welke tekst op het gebied van de Oudheid dan ook, inclusief een 'leuk stukje' voor de *Frons*.

Ik moet aan het werk op de terreinen die volgens mijn College van Bestuur een 'maximaal rendement opleveren binnen het werkveld zoals dat resulteert uit de doelgroepsegmentering' of die 'een positieve bijdrage leveren aan het positioneren van het produkt van de Open Universiteit'. Daar gaan we dan, ik word betaald, dus ik doe mijn best. Maar mij met mijn wetenschappelijke en mijn menselijke hart en ziel uitleveren aan de nieuwe situatie valt mij zwaar: alleen al woorden als de zojuist aangehaalde verhinderen mij een enthousiast omarmen van de nieuwe leer. Denk nu niet: 'die Naerebout is zeker in zijn midlife-crisis beland, hij lijkt knap verbitterd nu zijn geplande wetenschappelijke loopbaan gefnuikt is, terwijl dat toch negen van de tien keer aan de persoon zelf ligt'. Ik ben overwegend vrolijk en optimistisch, zoals allerlei mensen kunnen getuigen. Ik zit niet eens ongelukkig te zijn op mijn werk, zoals iedereen vast uit het voorgaande heeft geconcludeerd: *alles*, nou ja, bijna alles, is immers interessant als je er eenmaal aan begonnen bent. Ik besef heel goed dat ik een grote mazzelaar ben omdat ik überhaupt een universitaire baan heb. Die prachtige oudhistorische carrière zat er sowieso niet in en dat ligt inderdaad vooral aan mij: niet produktief en produktiviteit is alles tegenwoordig. Toch heb ik wetenschappelijk nog wel wat andere ijzertjes in het vuur, en, wie weet schrijf ik in de nabije toekomst wel iets heel moois over de neorealistische film. Trouwens, wetenschap is leuk, maar met je vrouw in het bos wandelen is ook leuk, of veel leuker eigenlijk. Maar wie blijft onaangedaan als een vak waar je sinds je afstuderen je werktijd en veel van je vrije tijd aan gegeven hebt, door

een werkgever zonder inhoudelijke argumenten als *quantité négligeable* ter zijde wordt geschoven?

Zoals gezegd, ik stribbel nog tegen, en dat tegenstribbelen neemt nu in eerste instantie de vorm aan van het voltooiën van mijn proefschrift. Maar ik ben bang dat het gewicht dat ik op termijn in de strijd kan werpen in alle opzichten veel te laag is. Ik ben aan de verliezende hand. Op een gegeven moment zal ik zelf besluiten met tegenstribbelen op te houden, indachtig de les van de vlieg op het raam; die loopt maar en loopt maar, op zoek naar een uitweg, mat zichzelf af en sterft dus des te eerder. Ik ben principieel, maar als het zo uitkomt ook pragmatisch. Ik heb dus het idee dat als de omstandigheden niet veranderen, dit wel eens mijn afscheid van de FRONS zou kunnen zijn. Want ik ga nou eerst dat eeuwige manuscript afmaken, dus heb even geen tijd voor wat anders, en daarna... daar heb ik het hierboven breedvoerig, té breedvoerig, over gehad. Hartelijk dank voor de aandacht allemaal, en misschien, misschien tot ziens.

januari 1997

OPROEP

Liefste classici, classicae,

Omdat wij, studenten klassieke filologie aan de universiteit in Gent, dachten dat het wel eens leuk zou zijn om "andere klassiekers" te ontmoeten en omdat we de verloren gegane traditie in ere willen herstellen, doen we jullie een "eerbaar voorstel". We nodigen jullie uit om enkele dagen samen met ons in Gent te vertoeven, meer bepaald van woensdag 26 tot zaterdag 29 maart 1997.

We bieden jullie o.a. de volgende activiteiten aan: een lezing over de Belgische opgravingen in Sagalassos door het befaamde en grenzenverleggende Griekenlandcentrum, een speciaal college door professor J. Devreker van de vakgroep Oude Geschiedenis, een rondleiding in Gent, kennismaking met ons stamcafé en als klap op de vuurpijl laten we jullie van onze